

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Zielonej Górze

LZG – 4101-014-01/2014
P/14/122

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

I. Dane identyfikacyjne kontroli.

Numer i tytuł kontroli P14/122 – Zapewnienie bezpieczeństwa i higieny uczenia się w szkołach publicznych.

Jednostka
przeprowadzająca
kontrolę Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Zielonej Górze.

Kontroler Beata Jakubowska, główny specjalista kontroli państwowej,
upoważnienie do kontroli nr 91616 z dnia 12 września 2014 r.

[dowód: akta kontroli str. 1-2]

Jednostka
kontrolowana Publiczna Szkoła Podstawowa Nr 6 w Świebodzinie, dalej Szkoła

Kierownik jednostki
kontrolowanej Grażyna Chmielewska, dyrektor Szkoły od dnia 1 września 2007 r.

[dowód: akta kontroli str. 3]

II. Ocena kontrolowanej działalności¹.

Ocena ogólna

Szkoła w kontrolowanym okresie, tj. w latach szkolnych 2012/2013, 2013/2014 i 2014/2015 (do czasu zakończenia kontroli) zorganizowała pracę uczniom w sposób na ogół zgodny z zasadami higieny uczenia się. W planach lekcji uwzględniono naprzemienne zajęcia o różnym stopniu trudności i o różnym charakterze, ponadto nie występowały dni, w których nastąpiłaby kumulacja przedmiotów wymagających zwiększonej koncentracji. Jednak przedmioty, na których dominuje praca statyczna i długotrwała koncentracja lokowano na pierwszej i po piątej lekcji.

Liczba uczniów w klasach I-III oraz na poszczególnych zajęciach w klasach IV-VI odpowiadała obowiązującym wymogom. W ocenie NIK, celem optymalizacji integracji w klasie pierwszej oraz realizacji podstawy programowej, wskazanym jest pełniejsze zastosowanie zasady dotyczącej przydziału uczniów według kryterium daty urodzenia.

Szkoła zapewniła uczniom możliwość korzystania z biblioteki, świetlicy, szatni oraz urządzeń sportowych i rekreacyjnych, jak też gabinetu profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej. W sytuacji wypadku ucznia, odpowiednio przeszkoleni pracownicy Szkoły udzielili pierwszej pomocy poszkodowanym, zawiadamiając o zdarzeniu wymagane podmioty oraz dopełniając obowiązków w zakresie dokumentowania.

Wprowadzie sale klas I-III odpowiadały wymogom rozporządzenia w sprawie podstawy programowej², to jednak część wyposażenia (stoliki i krzesła) była niedostosowana do zasad ergonomii. Ocena w niniejszym zakresie dotyczy

¹ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. Jeżeli sformułowanie oceny ogólnej według proponowanej skali byłoby nadmiernie utrudnione, albo taka ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, stosuje się ocenę opisową, bądź uzupełnia ocenę ogólną o dodatkowe objaśnienie.

² Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z 2012 r., poz. 977 ze zm.), dalej: rozporządzenie w sprawie podstawy programowej.

również wyposażenia klas IV-VI, uczniom których dodatkowo nie zagwarantowano całkowicie bezpłatnej możliwości pozostawienia części podręczników i przyborów szkolnych.

Szkoła wzięła udział w licznych programach żywieniowych. Ponadto, dzieci miały możliwość posilenia się dwudaniowym obiadem w stołówce szkolnej. Szkolna stołówka oraz niektóre elementy jej wyposażenia były jednak w złym stanie sanitarno-technicznym.

Przykładem dobrej praktyki jest natomiast zawarcie w umowie najmu lokalu, na prowadzenie sklepiu szkolnego, klauzuli zakazującej oferowania niezdrowych produktów żywnościowych.

Na skutek braku wystarczających środków finansowych, nie zapewniono w pełni bezpiecznych i higienicznych warunków pobytu uczniów w Szkole oraz na jej terenie, tj. w szczególności w zakresie właściwego oświetlenia, wentylacji, równej nawierzchni dróg i schodów, stanu poręczy i balustrad, stanu sanitarnego przedsiionków.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego.

1. Organizacja pracy uczniów.

Opis stanu faktycznego

1.1. W Szkole, według stanu na dzień rozpoczęcia lat szkolnych: 2012/2013, 2013/2014 oraz 2014/2015:

- liczba uczniów w klasach I-VI wynosiła odpowiednio: 698, 725 i 807,
- liczba klas wyniosła odpowiednio: 31, 33 i 36,
- liczba dzieci w klasach poziomu I-III wahała się odpowiednio: od 20 do 28, a w obu kolejnych latach od 18 do 27, tj. liczebność uczniów przekraczała zalecaną (nie więcej niż 26 osób) w załączniku nr 2 do rozporządzenia w sprawie podstawy programowej, w roku szk. 2012/2013 o dwóch uczniów w klasie Ib oraz jednego ucznia w klasie Id, w kolejnych latach szkolnych przekroczenie – o jednego ucznia – dotyczyło tej samej jednej klasy (IIb i IIIb).

(dowód: akta kontroli, str. 4)

Dyrektor Szkoły wyjaśniła m.in., że przydziału dzieci do klas dokonywała każdorazowo Komisja, której zadaniem było przydzielenie 131 dzieci do pięciu klas pierwszych, ponieważ „organ prowadzący nie zgodził się na utworzenie sześciu klas – w arkuszu organizacyjnym, po ustnych negocjacjach, zatwierdził tylko pięć klas. Niemożliwe więc było nieprzekroczenie dopuszczalnego limitu”. Podejmując decyzję w zakresie przydziału dzieci do konkretnych klas kierowano się również wnioskami rodziców.

(dowód: akta kontroli, str. 121-127, 137-138)

- w klasie I w roku szkolnym 2014/2015 liczba uczniów nie przekroczyła dopuszczalnego, określonego w art. 61 ust. 3 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty³ (dalej *ustawa o systemie oświaty*) limitu 25 osób (wahała się w granicach od 21 do 25 uczniów),
- liczba uczniów w poszczególnych klasach poziomu IV-VI w kolejnych latach szkolnych wahała się odpowiednio: od 20 do 25, od 19 do 24 oraz od 17 do 24.

(dowód: akta kontroli, str. 4)

³ Dz. U. z 2004 r., Nr 256, poz. 2572 ze zm.

Zgodnie z art. 4 ustawy z dnia 30 sierpnia 2013 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty (...) ⁴, w roku szk. 2014/2015 podziału uczniów klasy I publicznej szkoły podstawowej na oddziały dokonuje się według roku i miesiąca urodzenia, poczynając od uczniów najmłodszych (odstąpienie od tej zasady jest możliwe w szczególnie uzasadnionych przypadkach, na wniosek rodziców).

Z protokołu przydziału dzieci do klas pierwszych wynika, że dokonując podziału uczniów zastosowano następujące kryteria: zbliżona liczba uczniów, porównywalna liczba dziewcząt i chłopców, miejsce zamieszkania (problem dojazdu), rodzeństwo przydziela się do tego samego oddziału, jednorodność klasy pod względem wieku, ponadto odnotowano, że przydziału dzieci powtarzających klasę dokonano losowo.

(dowód: akta kontroli, str. 101)

Analiza wieku pierwszoklasistów (łącznie 190 uczniów) wykazała, że w klasie Ia uczą się dzieci urodzone w okresie od miesiąca stycznia do grudnia 2007 r., Ib – od stycznia 2007 r. do października 2008 r. (dodatkowo jeden uczeń powtarzający klasę z sierpnia 2006 r.), Ic – od stycznia do października 2008 r., Id – od stycznia do grudnia 2007 r. (dodatkowo jeden uczeń powtarzający klasę z kwietnia 2006 r.), Ie – od stycznia do grudnia 2008 r., If – od stycznia do grudnia 2007 r. (dodatkowo jeden uczeń powtarzający klasę z marca 2006 r.), Ig – od marca do grudnia 2007 r., Ih – od stycznia do listopada 2008 r. ⁵

(dowód: akta kontroli, str. 102-105)

Dyrektor Szkoły wyjaśniła m.in., że mechaniczne zastosowanie art. 4 ustawy o zmianie ustawy o systemie oświaty mogłoby wyrządzić krzywdę np. tym uczniom, którzy z uzasadnionych powodów musieli powtarzać klasę pierwszą. Dzieci te znalazłyby się w jednej klasie wraz z najstarszymi dziećmi młodszego rocznika, niekoniecznie będącymi na porównywalnym poziomie rozwoju oraz potrzeb edukacyjnych. Dlatego członkowie Komisji kierując się aktualną wiedzą metodyczną i ogólnopedagogiczną, dokonali przydziału tych dzieci biorąc pod uwagę specyficzne potrzeby rozwojowe oraz kwalifikacje nauczyciela – wychowawcy klasy, w szczególności posiadanie dodatkowych kwalifikacji w zakresie terapii pedagogicznej. Kolejnym czynnikiem mającym wpływ na powstanie odstępstwa od reguły zapisanej w wymienionym przepisie były wnioski rodziców.

Dyrektor Szkoły wskazała, że kwalifikacje do terapii pedagogicznej posiadali wychowawcy klas b, d i f.

(dowód: akta kontroli, str. 121a-126)

W dokumentacji Szkoły znajdowały się dwa pisemne wnioski w sprawie przyjęcia dwóch uczniów do tej samej klasy (klasa Ih). Ponadto z wyjaśnień Dyrektora Szkoły wynika, że w odniesieniu do 14 dzieci rodzice złożyli uzasadnione wnioski w formie ustnej.

(dowód: akta kontroli, str. 121a-126, 137, 138)

W ww. latach szkolnych funkcjonowały również oddziały zerowe ⁶.

(dowód: akta kontroli, str. 4)

⁴ Dz. U. z 2013 r., poz. 1265.

⁵ Wyszczególnienie dzieci urodzonych w podziale na kwartały: Oddział Ia; I kw.2007-12 uczniów, II kw.2007-8, III kw.2007-4, IV kw.2007-1 uczeń; Oddział Ib; I kw.2007-2, II kw.2007-3, III kw.2007-5, IV kw.2007-5, I kw.2008-2, II kw.2008-2, III kw.2008-0, IV kw.2008-1; Oddział Ic; I kw.2008-6, II kw.2008-13, III kw.2008-3, IV kw.2008-1; Oddział Id; I kw.2007-8, II kw.2007-10, III kw.2007-3, IV kw.2007-3; Oddział Ie; I kw.2008-6, II kw.-18, III kw.2008-0, IV kw.2008-1, Oddział If; I kw.2007-11, II kw.2007-4, III kw.2007-6, IV kw.2007-3; Oddział Ig; I kw.2007-1, II kw.2007-2, III kw.2007-11, IV kw.2007-10; Oddział Ih; I kw.2008-6, II kw.2008-13, III kw.2008-1, IV kw.2008-2 uczniów.

⁶ W kolejnych latach odpowiednio: trzy oddziały z łączną liczbą 72 dzieci, cztery oddziały z łączną liczbą 99 dzieci oraz trzy oddziały z łączną liczbą 74 dzieci, w każdym oddziale od 23 do 25 dzieci.

1.2. Stosownie do § 4 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach⁷ (dalej: *rozporządzenie w sprawie bezpieczeństwa i higieny*), plan zajęć dydaktyczno-wychowawczych powinien uwzględniać potrzebę równomiernego obciążenia zajęciami w poszczególnych dniach tygodnia.

Kontrola organizacji pracy uczniów pod kątem tworzenia rozkładów zajęć zgodnie z zasadami organizacji pracy umysłowej ucznia⁸, dokonana dla łącznie 57 oddziałów (w kolejnych latach szkolnych odpowiednio: 18, 19 i 20), wykazała m.in., że:

- funkcjonujące zdwojenie godzin lekcyjnych z tego samego przedmiotu (j. polski, przyroda, wychowanie fizyczne), było zgodne z podstawą programową;
- w planach lekcji uwzględniono naprzemienne zajęcia o różnym stopniu trudności i o różnym charakterze;
- w ocenianych planach lekcji nie występowały dni, w których nastąpiła kumulacja przedmiotów wymagających zwiększonej koncentracji oraz dni, w których występowały tylko przedmioty niewymagające zwiększonej koncentracji;
- analizowane oddziały funkcjonowały w systemie pracy jednozmianowej;
- przerwy pomiędzy lekcjami wynosiły od 10 do 20 minut (dwie przerwy 20-minutowe występowały po trzeciej i szóstej lekcji);
- zajęcia nie rozpoczynały się o stałej porze w poszczególnych dniach tygodnia, różnica liczby godzin lekcyjnych pomiędzy kolejnymi dniami tygodnia wynosiła 2 godziny i więcej w przypadku sześciu oddziałów:
 - w roku szk. 2012/2013 w jednym oddziale (4e),
 - w roku szk. 2013/2014 w dwóch oddziałach (5d, 5e),
 - w roku szk. 2014/2015 w trzech oddziałach (1c, 3b, 5e,).

co stanowiło naruszenie § 4 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny;

- w przypadku 23 oddziałów ulokowano przedmioty, na których dominuje praca statyczna i długotrwała koncentracja na pierwszej i po piątej lekcji:
 - w roku szk. 2012/2013 w ośmiu oddziałach (4c, 4d, 4e, 5c, 5d, 5e, 6d, 6e),
 - w roku szk. 2013/2014 w siedmiu oddziałach (4d, 4e, 5c, 5d, 5e, 6a, 6e),
 - w roku szk. 2014/2015 w ośmiu oddziałach (4c, 4d, 4e, 5d, 5e, 5f, 6a, 6e),

co stanowiło naruszenie § 2 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny.

W ocenie Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego (dalej: *PPIS*) w Świebodzinie, mając na względzie higienę pracy umysłowej uczniów przy planowaniu następnych rozkładów zajęć lekcyjnych należy wziąć pod uwagę zasadę, iż najkorzystniejszymi dniami do pracy w tygodniu są wtorek i środa, a w czasie dnia: 2, 3 i 4 lekcja. Ponadto, przedmioty wymagające większego skupienia należy lokować w środkowej części dnia, a lekcje łatwiejsze w pozostałe.

(dowód: akta kontroli, str. 135, 148-161)

⁷ Dz. U. z 2003 r., Nr 6, poz. 69 ze zm.

⁸ Ustalenia PPIS w Świebodzinie przeprowadzonej na zlecenie NIK - protokół kontroli sanitarnej z dnia 23 października 2014 r. (Nr HDM-96/14), w odniesieniu do roku szk. 2012/2013 - klasy 1a, 1b, 1c, 2c, 2d, 2e, 3a, 3b, 3c, 4c, 4d, 4e, 5c, 5d, 5e, 6a, 6d, 6e; roku szk. 2013/2014 - klasy 1a, 1b, 1c, 1d, 2c, 2d, 2e, 3c, 3d, 3e, 4c, 4d, 4e, 5c, 5d, 5e, 6a, 6d, 6e; roku szk. 2014/2015 - klasy 1a, 1b, 1c, 1d, 2d, 2e, 2f, 2g, 3a, 3b, 3c, 4c, 4d, 4e, 5d, 5e, 5f, 6a, 6d, 6e.

Dyrektor Szkoły wyjaśniła m.in., że „rodzice uczniów oczekują jednozmianowego systemu pracy Szkoły, co wielokrotnie podkreślają na zebraniach i w indywidualnych rozmowach. Chcę zwrócić jednak uwagę, że w przeciągu dwóch lat szkolnych liczba oddziałów wzrosła o 5, a ilość pomieszczeń pozostała bez zmian. W związku z tym plan układany był tak, by w sposób optymalny wykorzystać wszystkie sale lekcyjne. Szkoła zwraca dużą uwagę na równomierne obciążenie zajęciami, w tym naprzemienne rozmieszczenie przedmiotów o różnym stopniu trudności i odmiennym charakterze, jednak liczba oddziałów, stan kadry, niezmienna liczba pomieszczeń utrudniają zrealizowanie tej normy w pełni.”

(dowód: akta kontroli, str. 183-185)

1.3. Zajęcia wychowania fizycznego lokowane były we wszystkich godzinach dziennego rozkładu zajęć, po których przerwy trwały od 10 do 20 minut.

(dowód: akta kontroli, str. 135)

1.4. W Szkole nie dokonano podziału klas (IV-VI) na grupy na obowiązkowych zajęciach edukacyjnych: komputerowych, informatyki i technologii informacyjnej oraz z języków obcych, bowiem tylko w roku szk. 2012/2013 w jednej klasie (4b) liczba uczniów przekroczyła dopuszczalny limit 24 uczniów, tj. wynosiła 25, przy czym przekroczenie to wynikało z przypisania do tej klasy ucznia realizującego obowiązek szkolny w formie nauczania indywidualnego w domu, z uwagi na stan zdrowia. Liczba uczniów biorących udział w zajęciach edukacyjnych: komputerowych, informatyki i technologii informacyjnej w latach 2014/2015 nie przekraczała liczby stanowisk komputerowych (24 stanowiska) w pracowni komputerowej, co było zgodne z § 7 ust. 1 pkt 1 i 2 rozporządzenia w sprawie ramowych planów nauczania⁹.

(dowód: akta kontroli, str. 4, 5-7, 121-127, 198-203)

*Ustalone
nieprawidłowości*

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Ograniczoną realizację zasady określonej w art. 4 ustawy o zmianie ustawy o systemie oświaty, podczas procesu dokonywania podziału uczniów do klas pierwszych w roku szkolnym 2014/2015. Dyrektor Szkoły wyjaśniła, iż nie było wolą Szkoły mechaniczne stosowanie wymienionej zasady, czego skutkiem mogłoby być wyrządzenie krzywdy dzieciom.

Zdaniem NIK, celem ustawodawcy, przy wprowadzaniu daty urodzenia (wieku) jako kryterium podziału uczniów do klas pierwszych, w powiązaniu z ograniczeniem liczebności oddziałów klas I-III publicznej szkoły podstawowej, było przede wszystkim zapewnienie młodszym uczniom lepszej integracji w oddziale oraz lepszych warunków realizowania podstawy programowej kształcenia ogólnego¹⁰.

Przyjęte przez Komisję Rekrutacyjną dodatkowe kryteria, zdaniem NIK, są racjonalne i podczas procesu podziału uczniów do konkretnych oddziałów winny być, w miarę możliwości, również uwzględniane (np. w wyrażonym przez rodziców wniosku), jednak punktem wyjścia, w świetle wprowadzonych zmian w przepisach prawa, powinien być wiek, w tym miesiąc urodzenia ucznia, zwłaszcza gdy, tak jak w niniejszej Szkole, liczba pierwszoklasistów jest duża,

⁹ Dz. U. z 2012 r., poz. 204 ze zm.

¹⁰ Z uzasadnienia do projektu ustawy o zmianie ustawy o systemie oświaty - pkt III „Określenie sposobu dokonywania podziału uczniów na oddziały w klasach I-III publicznej szkoły podstawowej w okresie przejściowym, tj. w latach szkolnych 2014/2015-2017/2018”.

co pozwalało na rozmieszczenie ich przy pełniejszym uwzględnieniu ustawowego kryterium.

(dowód: akta kontroli str. 101-105, 121a-126, 138-138)

2. Na skutek zwiększonej liczby oddziałów, przy istniejących ograniczeniach lokalowych i kadrowych Szkoły, zajęcia nie rozpoczynały się o stałej porze w poszczególnych dniach tygodnia, co stanowiło naruszenie § 4 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny. Spośród badanych 57 oddziałów, w sześciu różnica pomiędzy dniami wynosiła 2 godziny i więcej. Ponadto, w przypadku 23 oddziałów ulokowano przedmioty, na których dominuje praca statyczna i długotrwała koncentracja na pierwszej i po piątej lekcji, co stanowiło naruszenie § 2 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny.

(dowód: akta kontroli str. 148-161)

Ocena cząstkowa

Szkoła zorganizowała uczniom pracę w sposób nie w pełni zgodny z zasadami higieny procesu nauczania. W planach lekcji uwzględniono naprzemienne zajęcia o różnym stopniu trudności i o różnym charakterze, ponadto nie występowały dni, w których nastąpiłaby kumulacja przedmiotów wymagających zwiększonej koncentracji. Zastrzeżenia NIK dotyczą zróżnicowanej pory rozpoczynania zajęć oraz lokowania przedmiotów, na których dominuje praca statyczna i długotrwała koncentracja na pierwszej i po piątej lekcji.

Liczba uczniów w klasach I-III oraz na poszczególnych zajęciach w klasach IV-VI odpowiadała wymogom. Zasada dotycząca lokowania uczniów klas pierwszych w poszczególnych oddziałach według kryterium daty urodzenia nie była w pełni respektowana.

2. Zapewnienie bezpiecznych i higienicznych warunków pobytu uczniów w Szkole.

Opis stanu
faktycznego

2.1. Głównymi celami Szkoły, w myśl Statutu, jest m.in. zapewnienie uczniom opieki z uwzględnieniem zasad bezpieczeństwa oraz promocji i ochrony zdrowia. Szkoła dba o bezpieczeństwo i ochronę zdrowia uczniów poprzez: dyżury nauczycieli, opiekę podczas wycieczek i imprez pozaszkolnych zgodnie z odrębnymi przepisami, zapewnienie pobytu w świetlicy szkolnej, szkolenie pracowników w zakresie bhp, zapewnienie odpowiedniej bazy dla uczniów szkoły, systematyczne diagnozowanie i monitorowanie zachowań uczniów, organizację dowozów uczniom dojeżdżającym, zainstalowanie systemu monitoringu CCTV na zewnątrz i wewnątrz budynku szkoły (Rozdział III §1 i 3, Rozdział VIII §1 Statutu)¹¹.

2.2. Szkoła, zgodnie z art. 67 ust. 1 pkt 2 ustawy o systemie oświaty, zapewniła uczniom możliwość korzystania z biblioteki (od poniedziałku do piątku w godzinach od 7.00 do 15.30).

(dowód: akta kontroli, str. 5-7)

2.3. Szkoła zapewniła uczniom możliwość korzystania z zespołu urządzeń sportowych i rekreacyjnych w ten sposób, że użytkują dwie sale gimnastyczne (jedną - pełnowymiarową, drugą - ok. 84 m² do ćwiczeń gimnastycznych) oraz kompleks boisk sportowych „Moje boisko – Orlik 2012”, jak też plac zabaw powstały w ramach projektu „Radosna szkoła”, stosownie do art. 67 ust. 1 pkt 5 ustawy o systemie oświaty. W ww. miejscach umieszczono tablice informacyjne określające

¹¹ Statut Szkoły dostępny na stronie internetowej: http://www.psp6swiebodzin.com.pl/fileadmin/content/dokumenty/podstawowe_dokumenty/Statut_PSP_6__30_VIII_2013.pdf

zasady bezpiecznego użytkowania urządzeń i sprzętu sportowego, stosownie do § 31 ust. 6 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny.

(dowód: akta kontroli, str. 5-7, 140-144)

Oceny infrastruktury Szkoły do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego pod kątem stanu techniczno-sanitarnego oraz posiadanego sprzętu sportowego wielokrotnie dokonywał PPIS w Świebodzinie. W wyniku kontroli przeprowadzonej w październiku 2011 r. zobowiązano Szkołę do wykonania licznych inwestycji m.in. zapewnienia właściwego stanu sanitarno-technicznego powierzchni ścian sali gimnastycznej, małej sali gimnastycznej, w szatniach i ustępach damskich i męskich znajdujących się obok tych sal i in. Ze względu na brak środków finansowych pozwalających zrealizować wszystkie zadania, wykonane zostały one częściowo. Na realizację pozostałych inwestycji uzyskiwano kolejne prolongaty terminów. Wg stanu na dzień 23 października 2014 r., w wyniku wniosku Szkoły, trwało postępowanie administracyjne w sprawie kolejnej prolongaty terminu wykonania obowiązków – do dnia 31 sierpnia 2015 r.

(dowód: akta kontroli, str. 81-100, 148-161)

2.4. Szkoła, w myśl art. 67 ust. 1 pkt 3 ustawy o systemie oświaty, zapewniła uczniom możliwość korzystania ze świetlicy (dwa pomieszczenia – do zabawy oraz nauki), od poniedziałku do piątku w godzinach od 6.45 do 15.30. Powierzchnia świetlicy wynosi łącznie ok. 120 m² i wyposażona jest m.in. w książki, pomoce dydaktyczne, system kina domowego, gry, puzzle, zabawki itp. Dzieci mają zapewniony dostęp do napojów, tj. mleka.

W latach szkolnych 2012/2013, 2013/2014 i 2014/2015 rodzice złożyli odpowiednio: 102, 111, 123 wnioski w sprawie przyjęcia dziecka do świetlicy szkolnej – wszystkie zostały objęte opieką świetlicową, a ponadto wszyscy uczniowie dojeżdżający - do czasu odjazdu najbliższego kursu autobusu, tj. odpowiednio: 62, 82, 105 uczniów. Zgodnie z arkuszem organizacyjnym, liczba etatów w świetlicy wynosiła odpowiednio: 2,5; 2,5 oraz 3 etaty, które realizowało ośmiu nauczycieli.

Według stanu na dzień 23 września 2014 r. w świetlicy w ciągu całego dnia przebywało łącznie 77 dzieci (wraz z dojeżdżającymi uczniami), w grupach od 23 do 55 uczniów, którymi opiekowało się od jednego do czterech wychowawców. Pod opieką jednego nauczyciela znajdowało się nie więcej niż 25 uczniów. Zgodnie z dziennikiem zajęć świetlicy szkolnej, dzieci wzięły udział w zajęciach o następującej tematyce: zajęcia plastyczno-techniczne – odrysowywanie od szablonu i wycinanie liści, gry i zabawy dowolne wybrane przez uczniów, z aktywnymi dziećmi utrwalenie dni tygodnia, zabawy w kole – język, pajacyk, chłopcy – budowanie z klocków Lego, pomoc w odrabianiu zadań domowych, pogadanka z uczniami na temat obowiązków (*Jakie każdy ma obowiązki, po co w życiu obowiązki?*), porządkowanie świetlicy.

(dowód: akta kontroli, str. 5-7, 8)

2.5. Powierzchnie sal lekcyjnych¹² wahały się w granicach od 49,9 do 67,7 m². Średnio na jednego ucznia przypadło od 1,93 do 3,22 m².

(dowód: akta kontroli, str. 5-7)

2.6. Zgodnie z art. 67a ust. 1 ustawy o systemie oświaty, w Szkole funkcjonuje stołówka, która oferuje obiady dwudaniowe.

¹² Badanie przeprowadzone w odniesieniu do powierzchni sal klas wybranych do badania wskazanych w obszarze pierwszym w roku szkolnym 2014/2015.

Szkoła brała udział w programach żywieniowych, tj. w roku szk. 2012/2013 – dziewięciu programach (np. *Wiem co jem i dbam o zdrowie; Trzymaj formę; Śniadanie daje moc; Zdrowa i aktywna forma; W zdrowym ciele zdrowy duch; Warsztaty kulinarne – Pieczemy babeczki z Delectą*), w 2013/2014 – sześciu, a w obecnym roku szkolnym – trzech.

W Szkole funkcjonuje sklepik z żywnością, w którego asortymencie – jak wykazały oględziny z dnia 23 września br. - znajdowały się m.in. chipsy, słodczyce i napoje gazowane, choć w umowach najmu lokalu na prowadzenie sklepiku szkolnego, zawieranych od września 2013 r. przewidziano klauzulę obowiązującą najemcę¹³, do oferowania i sprzedawania produktów żywnościowych z niską zawartością tłuszczu i soli, bez chemicznych środków polepszających i konserwujących, np. benzoesanu sodu oraz oferowania i sprzedawania zdrowych, naturalnych produktów owocowych i warzywnych, np. świeżych owoców, warzyw i produktów owocowo-warzywnych¹⁴.

(dowód: akta kontroli, str. 5-7, 9-11, 12-17)

Dyrektor Szkoły wyjaśniła, że „jasno określono wynajmującemu warunki najmu i funkcjonowania sklepiku szkolnego przy zawieraniu kolejnych umów, jak i zawierając ostatnią umowę o wynajem pomieszczenia sklepiku tylko do 19 grudnia br., informując o możliwości wcześniejszego rozwiązania w przypadku ich nieprzestrzegania. Ponieważ stwierdzono złamanie zapisów pkt 5 i 6 § 4 umowy dotyczących warunków, jakimi powinien cechować się oferowany asortyment produktów żywnościowych, przygotowano już pismo w sprawie rozwiązania umowy najmu z końcem października 2014 r.”

W dniu 15 października wynajmujący odebrał pismo wypowiedzające umowę najmu.

(dowód: akta kontroli, str. 121-126, 136)

W Szkole nie funkcjonują automaty z żywnością.

(dowód: akta kontroli, str. 5-7)

Kontrola stołówki szkolnej¹⁵ wykazała m.in.:

- zły stan sanitarno-techniczny stołówki, tj. ścian w pomieszczeniu obróbki wstępnej warzyw, sufitu w pomieszczeniu kuchni (pęknięcia, łuszcząca się farba);
- zły stan sanitarno-techniczny obieraczki, mogący powodować zanieczyszczenie obieranych warzyw;
- zły stan sanitarno-techniczny windy czystej;
- zły stan sanitarno-techniczny nóg blatów roboczych stołów w pomieszczeniu kuchni oraz taboretów w pomieszczeniu wydawczym posiłków, miejscami skorodowane o powierzchniach trudnych do utrzymania w czystości;
- w pomieszczeniu obróbki wstępnej oraz magazynie chłodni środków spożywczych zastano uchylone okna, w których stwierdzono brak ekranów zatrzymujących owady, co może powodować przedostawanie się szkodników i jest niezgodne z zasadami dobrej praktyki higienicznej;

¹³ W umowach wcześniejszych nie formułowano takiej klauzuli.

¹⁴ W umowie przewidziano możliwość jej wypowiedzenia (jednomiesięczny termin) oraz rozwiązania bez wypowiedzenia m.in. gdy najemca korzysta z lokalu niezgodnie z warunkami umowy.

¹⁵ Ustalenia kontroli PPIŚ w Świebodzinie przeprowadzonej na zlecenie NIK - protokół kontroli sanitarnej z dnia 10 października 2014 r. (Nr HŻ-393/14).

- nie zachowano segregacji dla przechowywanej żywności, tj. w pomieszczeniu magazynowym chłodni w urządzeniu chłodniczym produktów czystych, gdzie przechowywano tłuszcze i nabiał, były produkty brudne¹⁶;
- w urządzeniu zamrażalniczym znajdowały się produkty po terminie przydatności do spożycia (łącznie ok. 13,7 kg mięsa), ponadto produkty te przechowywano niezgodnie z wymaganiami określonymi na etykiecie przez producenta.

(dowód: akta kontroli, str. 162-169)

W dniu 22 października 2014 r. PPIS przeprowadził kontrolę sprawdzającą, w wyniku której nie stwierdzono nieprawidłowości.

(dowód: akta kontroli, str. 171-174)

Dyrektor Szkoły wyjaśniła m.in., że stwierdzone nieprawidłowości są wynikiem zaniedbania obowiązków przez pracownicę, do której powinno należeć właściwa dbałość o jakość i stan zaopatrzenia stołówki szkolnej w produkty niezbędne do przygotowania posiłków. Dyrektor Szkoły podkreśliła, że „było to jedyne do tej pory (w okresie ostatnich 7 lat) zaniedbanie. Pracownica przyznała, że jest winna tego zaniedbania, ale nie podała przyczyny. Wymienione nieprawidłowości zostały usunięte, co potwierdziła kontrola sprawdzająca. Stan techniczny wymienionego sprzętu tylko nieznacznie odbiegał od stanu oczekiwanego. Renowację pokrywy obieraczki i ścianek windy przeprowadza konserwator szkolny. Systematycznie czynione są starania o zapewnienie środków finansowych umożliwiających utrzymanie posiadanego wyposażenia kuchni w odpowiednim stanie technicznym. Zakupy są możliwe tylko w przypadku posiadania takich środków. W związku z tym, że dopiero na odbytej 30 września 2014 r. sesji Rada Miejska podjęła stosowną uchwałę o przyznaniu szkole środków we wnioskowanej wysokości, dopiero po tym terminie można było przystąpić do działań zmierzających do zakupu niezbędnego wyposażenia. Obecnie trwa zamawianie sprzętu i oczekiwanie na dostawę, bo nie zawsze produkt jest dostępny od ręki”.

(dowód: akta kontroli, str. 170, 175-177)

2.7. Sale klas I-III składają się z części edukacyjnej (tablica, stoliki, krzeselka) i rekreacyjnej (dywan, poduchy)¹⁷, tj. odpowiadają wymogom określonym w załączniku nr 2 (część dotycząca zalecanych warunków i sposobu realizacji) do rozporządzenia w sprawie podstawy programowej. Klasy te mają funkcjonalnie wydzielone pomieszczenia sanitariatów i szatni. Świetlica nie jest wydzielona. Klasy I-III korzystały ze stołówki w tym samym czasie, co starsi uczniowie.

(dowód: akta kontroli, str. 5-7)

2.8. Szatnia szkolna dla klas IV-VI zorganizowana jest w piwnicy budynku (klasy I-III mają szatnie obok swoich sal). Zapewnienie możliwości pozostawienia w Szkole części podręczników i przyborów szkolnych, o której mowa w § 4a rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny, realizowano w następujący sposób:

- dla oddziałów I-III – w salach tych oddziałów znajdują się wyodrębnione części szafek mebli (otwarte), w których uczniowie mają możliwość pozostawienia podręczników i przyborów szkolnych, ponadto znajduje się 18 szafek indywidualnych metalowych zamykanych na klucz - nieodpłatnych, z których korzystają dzieci jednej z klas (IIg), zlokalizowanej przy świetlicy oraz 27 szafek odpłatnych (50 zł rocznie za szafkę),

¹⁶ Tj. świeże jaja, które - jak ustalono - nie były poddane obróbce wstępnej, tj. naświetlaniu.

¹⁷ Badanie przeprowadzone w odniesieniu do powierzchni sal klas wybranych do badania wskazanych w obszarze pierwszym w roku szkolnym 2014/2015.

- dla oddziałów IV-VI – przeznaczono 216 metalowych indywidualnych szafek zamykanych na klucz (50 zł rocznie za szafkę)¹⁸.

(dowód: akta kontroli, str. 5-7)

Uzyskano następujący dochód z tytułu wynajmu szafek: w roku szk. 2012/2013 – 7.195 zł, roku szk. 2013/2014 – 9.595 zł, roku szk. 2014/2015 (stan na dzień 1 października 2014 r. – wynajęto 211 spośród ogółem 243 szafek¹⁹) – 9.650 zł²⁰.

(dowód: akta kontroli, str. 18-20)

Dyrektor Szkoły wyjaśniła, że „obowiązkiem szkoły jest zapewnienie możliwości pozostawienia części podręczników i szkoła zapewnia to w zakresie możliwości, jakie dają posiadane przez nią pomieszczenia i wyposażenie. Uczniowie klas 1-3 mogą pozostawiać i pozostawiają swoje przybory i część podręczników w bezpiecznych zamkniętych pomieszczeniach klas, w których się uczą. Klasy 4-6 uczą się w systemie gabinetowym, uczniowie przechodzą na lekcje poszczególnych przedmiotów do różnych klas i nie ma technicznych możliwości bezpiecznego pozostawienia, np. w gabinecie matematyki, podręczników przez blisko 100 uczniów. Część wychowawców klas, zwłaszcza tych, które posiadają tzw. zaplecze, proponuje uczniom pozostawianie pomocy czy podręczników, jednak uczniowie niezbyt chętnie z tej możliwości korzystają (...). Niestety, szkoła nie została wyposażona ani przez MEN, ani przez organ prowadzący, w środki finansowe umożliwiające zakup indywidualnych szafek uczniowskich dla każdego ucznia (...). Korzystanie z szafek i przekazywanie darowizn jest dobrowolne.”

(dowód: akta kontroli, str. 121-126)

W dniu 15 maja 2013 r. PPIS w Świebodzinie przeprowadził w Szkole kontrolę pn. „Ocena higieniczna dotycząca obciążenia uczniów tornistrami/plecakami w klasach I-VI szkoły podstawowej”. Według której w 80 na 130 przypadków waga tornistrów przekraczała 10% masy ciała ucznia (o średnio 61,2% przekroczenia wagi tornistrów). W informacji z tej kontroli wskazano, że zbyt duży ciężar może doprowadzić do deformacji układu kostnego ucznia. W związku z tym, że brak jest normy określającej dopuszczalny ciężar tornistrów/plecaków zaleca się, aby ich waga nie przekraczała 10-15% masy ciała dziecka.

(dowód: akta kontroli, str. 81)

2.9. Kontrola w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa i higienicznych warunków pobytu na terenie Szkoły, jak też w jej budynku²¹, tj. obowiązku o którym stanowi § 2 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny, wykazała m.in.:

- teren szkoły był ogrodzony, a szlaki komunikacyjne wychodzące poza teren Szkoły skierowane na ulicę o niewielkim natężeniu ruchu, co było zgodne z § 7 ust. 1 i 4 cyt. rozporządzenia;
- w budynku Szkoły schody zostały wyposażone w balustrady z poręczami zabezpieczonymi przed ewentualnym zsuwaniem się po nich, zamknięte przestrzenie między biegami schodów, ciągi komunikacyjne utrzymane w należyтым stanie sanitarno-technicznym (sektor A, B, C, D), za wyjątkiem braku części poręczy oraz balustrad prawo i lewostronnych na terenie Szkoły,

¹⁸ Wg stanu na dzień przeprowadzenia oględzin z dnia 23 i 29 września 2014 r.

¹⁹ Nie uwzględniając 18 szafek udostępnionych nieodpłatnie uczniom klasy IIg.

²⁰ Do roku szk. 2012/2013 opłaty z tytułu wynajmu szafek wpływały na konto Rady Rodziców, która dokonywała zakupu szafek, a następnie przekazywała szkole w formie darowizny, a od roku 2013/2014 zakupu szafek dokonywała szkoła.

²¹ M.in. ustalenia kontroli PPIS w Świebodzinie przeprowadzonej na zlecenie NIK - protokół kontroli sanitarnej z dnia 23 października 2014 r. (Nr HDM-96/14).

ponadto zły stan techniczny balustrady oraz poręczy przy zejściu do świetlicy między poziomem I piętra a parterem w budynku Szkoły, co było niezgodne z § 16 cyt. rozporządzenia oraz § 296 ust. 1 i 3 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie²² (dalej: *rozporządzenie w sprawie warunków technicznych*);

- zły stan techniczny schodów na drodze komunikacyjnej znajdującej się pomiędzy boiskami, a budynkiem Szkoły (ubytki, pęknięcia, nierówności), nierówne nawierzchnie dróg pomiędzy boiskami, a budynkiem Szkoły, co było niezgodne z § 7 ust. 2 pkt 2 cyt. rozporządzenia;
- przedsiionki zlokalizowane na parterze (wyjście ewakuacyjne B i C) w złym stanie sanitarno-technicznym (ubytki farby, powierzchnie ścian i sufitów brudne), co było niezgodne z § 2 cyt. rozporządzenia;
- niewłaściwa wentylacja w świetlicy oraz w sali do zajęć korekcyjnych, co było niezgodne z § 9 ust. 1 cyt. rozporządzenia;
- częściowy brak oświetlenia na terenie Szkoły oraz w budynku Szkoły (brak osłon punktów świetlnych), co było niezgodne z § 7 ust. 2 pkt 1 oraz § 9 ust. 1 cyt. rozporządzenia;
- niewłaściwie usytuowanie sali rekreacyjno-zastępczej – nadmierne zagłębienie w stosunku do istniejącego terenu, co było niezgodne z § 73 ust. 2 rozporządzenia w sprawie warunków technicznych, który stanowi, że „w pomieszczeniach przeznaczonych na pobyt ludzi w budynku zakładu opieki zdrowotnej, opieki społecznej, oświaty, wychowania i nauki poziom podłogi powinien znajdować się co najmniej 0,3 m powyżej terenu urządzonego przy budynku”;
- pomiędzy boiskami oraz za budynkiem szkoły znajdowały się trzy kręgi betonowe nieczynnej instalacji sanitarnej nie zabezpieczone przed możliwością wejścia i upadku.

(dowód: akta kontroli, str. 140-145, 148-161)

Dyrektor Szkoły wyjaśniła, że „stan studzienek nie budził dotąd wątpliwości, nie było żadnych wypadków w ich pobliżu stąd nie podejmowaliśmy prób osłonięcia lub ich likwidacji, poza tym byłam przekonana, że stanowią element funkcjonującej kanalizacji. W najbliższym czasie wystąpię o ocenę w tym zakresie do specjalistycznych służb czy możliwa jest ich likwidacja. Jeśli nie będzie to możliwe podejmiemy inne starania w celu właściwego zabezpieczenia studzienek.

Ocena w zakresie niewłaściwej wentylacji oraz niewłaściwego usytuowania sali rekreacyjno-zastępczej wynika z faktu, że Szkoła była budowana około 30 lat temu zgodnie z obowiązującymi wówczas normami i ówczesnym projektem. Do projektu planu finansowego Szkoły na przyszły rok wpisano 50.000 zł na obróbkę kominów i montaż turbowentów, co powinno w znacznym stopniu poprawić wentylację w Szkole.

W odniesieniu do pozostałych uchybień stwierdzonych przez PPIS - w ostatnich latach priorytetem Szkoły było pozyskiwanie środków na zapewnienie właściwego stanu sanitarno-higienicznego sal lekcyjnych (zwłaszcza oddziałów I-III) i sanitariatów, nie remontowanych od początku istnienia Szkoły. Teren na zewnątrz został uporządkowany siłami konserwatorów szkolnych. Corocznie w projekcie planu finansowego wpisywane są kwoty na uporządkowanie otoczenia szkoły

²² Dz. U. z 2002 r., Nr 75 poz. 690 ze zm.

(przyszły rok – 80.000 zł), jednak nie zawsze otrzymujemy pieniądze na ten cel. Na rok 2014, pomimo starań, nie otrzymaliśmy żadnych pieniędzy. Chcę zadeklarować, że nadal będziemy czynić starania o pozyskanie środków finansowych na ten cel, a najbardziej niezbędne prace realizować siłami pracowników Szkoły.”

(dowód: akta kontroli, str. 183-197)

2.10. Zgodnie z § 9 ust. 2 i 3 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny, sprzęty, z których korzystają osoby pozostające pod opieką szkoły dostosowuje się do wymagań ergonomii. Szkoły nabywają wyposażenie posiadające odpowiednie atesty i certyfikaty.

Kontrola dostosowania sprzętów do warunków ergonomii oraz certyfikatów²³ wykazała m.in., że Szkoła posiadała certyfikaty na ok. 10% stolików i krzeseł, meble na które nie przedstawiono certyfikatów zostały zakupione przed 2002 r. Meble edukacyjne były w dobrym stanie. Oceniono 414 stanowisk pracy w 20 oddziałach:

- w oddziałach I-III (234 uczniów) prawidłowo zestawione stoliki i krzeselka²⁴ stanowią 66,8%, a dostosowanie mebli do wysokości dziecka stanowi 33,3% ogółu;
- w oddziałach IV-VI (180 uczniów) prawidłowo zestawione stoliki i krzeselka stanowią 69,6%, a dostosowanie mebli do wysokości dziecka to 35,7%;
- tym samym na 414 ocenianych uczniów, 271 korzysta z mebli edukacyjnych niedostosowanych do zasad ergonomii (65,5%). Uczniowie w większości korzystają z mebli o jeden rozmiar większych aniżeli zaleca norma. W dwóch oddziałach (4c, 4d) występowały krzeselka znormalizowane i stoły z regulacją.

PPIS w Świebodzinie zwrócił uwagę, iż uczeń spędza znaczną część czasu w placówce siedząc. Pozycja siedząca jest niekorzystna dla kręgosłupa, dlatego też stanowisko pracy ucznia ma istotny wpływ na jego postawę i zdrowie (prawidłowe kształtowanie się kręgosłupa oraz prawidłowe funkcjonowanie narządów wewnętrznych). Korzystanie ze stanowisk pracy niedostosowanych do wzrostu powoduje negatywne oddziaływanie na anatomiczne krzywizny kręgosłupa.

(dowód: akta kontroli, str. 148-161)

Dyrektor Szkoły wyjaśniła, że „przyczyną wymienionego stanu było przede wszystkim wieloletnie niedoposażenie Szkoły o sprzęt typu krzeselka i stoliki, zwłaszcza w klasach IV-VI, które miało swoje źródło w braku wystarczających środków finansowych. Ponadto, obecni uczniowie są generalnie wyżsi niż średnio były dzieci, gdy Szkoła powstawała i sprzęt był zakupywany. Kolejnym powodem takich, a nie innych wyników badania mogło być przywiązanie większej uwagi nauczyciela do zapewnienia spokoju, dyscypliny oraz realizacji podstawy programowej w trakcie lekcji, niż dostosowanie do wymogów ergonomii.”

(dowód: akta kontroli, str. 183-185)

2.11. We wszystkich pomieszczeniach sanitarnohigienicznych zapewniono ciepłą i zimną bieżącą wodę oraz środki do higieny osobistej, tj. mydło, papier toaletowy, stosownie do § 8 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny.

(dowód: akta kontroli, str. 5-7)

²³ Ustalenia kontroli PPIS w Świebodzinie przeprowadzonej na zlecenie NIK - protokół kontroli sanitarnej z dnia 23 października 2014 r. (Nr HDM-96/14).

²⁴ Zgodnie z normą PN-EN 1729-1:2007.

2.12. Szkoła zapewniła uczniom dostęp do Internetu na 72 stanowiskach komputerowych. Oględziny z dnia 23 września br. wykazały, że dostęp do treści niepożądanych zabezpieczono poprzez ochronę programem Benjamin - wersja testowa.

(dowód: akta kontroli, str. 5-7)

Dyrektor Szkoły wyjaśniła, że „Klucz do zakupionej licencji otrzymaliśmy 17 września zaraz po opłaceniu faktury i tylko opieszałość pracownika odpowiedzialnego za jego wprowadzenie spowodowała, że działały jeszcze kilka dni na wersji testowej.”

(dowód: akta kontroli, str. 121-126)

Przeprowadzone w dniu 17 października 2014 r. ponowne oględziny wykazały, iż dostęp do treści niepożądanych zabezpieczony był poprzez program Benjamin wersja 5.0.

(dowód: akta kontroli, str. 139)

2.13. Szkoła, stosownie do art. 67 ust. 1 pkt. 4 ustawy o systemie oświaty, zapewniła uczniom możliwość korzystania z gabinetu profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej. Uczniowie mieli możliwość skorzystania z usług pielęgniarских w dni nauki szkolnej przez cztery godziny dziennie od poniedziałku do czwartku, a w piątek przez osiem godzin.

(dowód: akta kontroli, str. 5-7, 21-26)

Stosownie do § 20 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny, pokój nauczycielski, świetlica, kuchnia, sekretariat oraz pokój nauczycieli w-f wyposażone były w apteczki zaopatrzone w środki niezbędne do udzielania pierwszej pomocy.

(dowód: akta kontroli, str. 27-28, 29-30)

Nauczyciele, stosownie do § 21 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny, zostali przeszkoleni w zakresie udzielania pierwszej pomocy.

(dowód: akta kontroli, str. 31-39, 121-126, 129-133)

2.14. Na terenie Szkoły wystąpiły 34 zdarzenia, zakwalifikowane przez Szkołę jako wypadki. Analiza realizacji przez Szkołę obowiązków w sytuacji wystąpienia wypadku wykazała m.in., że:

- prawidłowo prowadzono dokumentację powypadkową, tj. każdorazowo sporządzano protokół powypadkowy i prowadzono rejestr wypadków, zgodnie ze wzorami określonymi w załączniku nr 1 i 2 do rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny;
- każdorazowo zawiadomiono o wypadku wymagane podmioty, wymienione w § 41 ust. 1 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny;
- w 31 przypadkach Szkoła zapewniła poszkodowanym opiekę, w szczególności poprzez sprowadzenie fachowej pomocy (pielęgniarka szkolna), jak i udzielenie pierwszej pomocy, a następnie bezpośrednie przekazanie pod opiekę rodzicom. W trzech przypadkach, uczniowie u których stwierdzono złamanie nogi w stawie skokowym²⁵, pęknięcie nadgarstka ręki (doszło również do uderzenia głowy o ścianę²⁶), skręcenia

²⁵ Uczeń klasy VI.

²⁶ Uczeń klasy III.

stawu skokowego²⁷, po poinformowaniu rodziców przez Szkołę o zaistniałym zdarzeniu, opuścili jej teren i udali się do domu.

(dowód: akta kontroli, str. 40-42, 106-120)

Dyrektor Szkoły wyjaśniła m.in., że „(...) w tych trzech przypadkach rodzic podjął świadomą decyzję, którą szkoła respektowała. Nie oznaczało to jednak, że dziecko pozostało bez opieki, bowiem podczas przejazdu do domu (dotyczy dwojga dzieci) były pod opieką opiekuna dowozu. Rodzic zapewniał, że odbierze dziecko z przystanku. Znając sytuację domową domyślałam się, że powodem takiej decyzji rodzica mógł być problem z dojazdem do Świebodzina (brak samochodu), niemożność pozostawienia młodszego rodzeństwa bez opieki osoby dorosłej lub charakter pracy, który nie pozwala na nieplanowane opuszczenie stanowiska pracy. Szkoła z kolei musi respektować decyzje rodzica, w którego gestii są wszelkie decyzje dotyczące jego dziecka. Inaczej może narazić się na zarzut przekraczania swoich kompetencji, a rodzic będzie mógł dochodzić żądania respektowania swoich praw rodzicielskich sądownie. W przypadku trzeciego dziecka rodzic podjął decyzję o samodzielnym powrocie dziecka do domu mając na uwadze bliskie sąsiedztwo szkoły (odległość ok. 300 m od domu). Każdorazowo pracownik szkoły sprawdzał, czy dziecko dotarło bezpiecznie do domu uzyskując potwierdzenie rodzica. Na pewno takie działanie nie jest stuprocentowym gwarantem bezpieczeństwa, jednak szkoła dokłada wszelkich starań, by takie reakcje i decyzje eliminować jako niesłużące dziecku. Niemniej ostateczna decyzja pozostaje w gestii rodzica.”

(dowód: akta kontroli, str. 121-126)

Spośród środków, które pozwolą zapobiec wypadkom Dyrektor Szkoły wyszczególniła m.in. uczestnictwo w programach i projektach, które mają na celu zwiększenie świadomości nt. szeroko rozumianego bezpieczeństwa, w tym zapobiegania wypadkom; pogadanki w tym zakresie z uczniami, głównie w okresie poprzedzającym wakacje. W ramach działań profilaktyki wypadków 7 lat temu uruchomiono program Mały Ratowniczek, w ramach którego każdy pierwszoklasista przechodzi kilkugodzinne ćwiczenia udzielania pierwszej pomocy. Od 4 lat Szkoła bierze udział w ogólnopolskim konkursie Bezpieczna Szkoła – Bezpieczny Uczeń, dzięki któremu uzyskała tytuł i członkostwo w Ogólnopolskim Klubie Bezpiecznych Szkół. Ponadto realizuje programy profilaktyczne, np. „Jedź bezpiecznie na rowerze” - przekonujący do jazdy w kaskach. Prowadzone są akcje, przy udziale wydziału prewencji i ruchu drogowego Komendy Powiatowej Policji oraz dzielnicowego, zapoznawania uczniów z zasadami bezpiecznego poruszania się po drogach, zachowania się w sytuacjach niebezpiecznych, np. przy spotkaniu z psem. Szkoła przed planowanymi wycieczkami zgłasza do sprawdzania autokary i ich kierowców. W miarę możliwości finansowych Szkoły wymieniane są stare zużyte płytki podłogowe na wykładziny antypoślizgowe. Corocznie czynione są starania o pozyskanie środków finansowych na remonty pomieszczeń, otoczenia szkoły oraz zakup potrzebnego wyposażenia.

(dowód: akta kontroli, str. 121-126)

Dodatkowo, w związku z wypadkiem jednego z uczniów, w dniu 19 września 2014 r. Szkoła wystąpiła do Dyrektora ośrodka sportu i rekreacji w Świebodzinie o obniżenie przęseł ogrodzenia co pozwoli uniknąć podobnych zdarzeń w przyszłości.

(dowód: akta kontroli, str. 134)

2.15. Zgodnie z § 3 ust. 1 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny, dwa razy w każdym roku szkolnym przeprowadzono kontrole, dokumentowane

²⁷ Uczeń klasy IV.

protokołem kontroli, dotyczące bezpiecznych i higienicznych warunków korzystania z obiektów Szkoły, w tym bezpiecznych i higienicznych warunków nauki.

Spośród zaleceń z wyznaczoną datą realizacji do dnia 30 września br., w wyniku oględzin z dnia 2 października 2014 r. stwierdzono: zlikwidowano ciemne zacieki w pomieszczeniach kuchni, uzupełniono regulamin placu zabaw, nawierzchnia placu zabaw została wyrównana, jednak częściowo, ponadto nie załatano dziur w ogrodzeniu placu zabaw od strony bloków.

(dowód: akta kontroli, str. 43-65, 66-69)

Dyrektor Szkoły wyjaśniła, że przyczyną opóźnienia w realizacji zaleceń była nieobecność jednego z pracowników obsługi, który przebywał na długotrwałym zwolnieniu lekarskim, ponadto konieczność realizacji ważniejszego zadania jakim było zakończenie remontu małej sali gimnastycznej, niezbędnej do realizacji podstawy programowej wychowania fizycznego.

(dowód: akta kontroli, str. 121-126)

Pozostałe zalecenia, dotyczące przede wszystkim generalnych remontów korytarzy, mają być realizowane w miarę posiadanych środków finansowych, a inne, tj. przyklejanie naderwanych listew na stołach czy krzesłach, realizowane systematycznie i na bieżąco.

(dowód: akta kontroli, str. 43-48)

Przeprowadzone w dniu 9 października 2014 r. ponowne oględziny realizacji zaleceń pokontrolnych wykazały, iż ogrodzenie terenu Szkoły zostało naprawione, a nawierzchnia placu zabaw wyrównana.

(dowód: akta kontroli, str. 70)

*Ustalone
nieprawidłowości*

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Na skutek zaniedbania intendenta oraz braku wystarczających środków finansowych, szkolna stołówka oraz niektóre elementy jej wyposażenia były w złym stanie sanitarno-technicznym. Stwierdzono również, przechowywanie w urządzeniu chłodniczym ponad 13 kg mięsa po terminie przydatności oraz niezgodnie z wymaganiami określonymi na etykiecie przez producenta, a także niezachowanie zasad segregacji (przechowywanie łączne z produktami brudnymi), co świadczy o niedostatecznym przestrzeganiu instrukcji i wdrażaniu Dobrej Praktyki Higienicznej oraz procedur opartych na zasadach systemu HACCP. Stanowiło to naruszenie przepisów załącznika II rozdział I ust. 1, ust. 2 lit. c oraz rozdział II zał. II ust. 1 lit. b, c, d, e, f oraz rozdz. V ust. 1 pkt b rozporządzenia (WE) Nr 852/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie higieny środków spożywczych²⁸.

(dowód: akta kontroli, str. 162-169, 175-177)

2. Funkcjonujący w Szkole system nie zapewniał wszystkim uczniom klas IV-VI możliwości bezpłatnego pozostawienia w szkole części podręczników i przyborów szkolnych, o której mowa w § 4a rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny, bowiem uczniów tych klas było łącznie od 331 do 344 (w zależności od roku szkolnego), a szafek przewidzianych dla klas IV-VI – 216. Pozostałym uczniom (nie korzystającym z szafek) nie zapewniono w inny, równoważny sposób, możliwości pozostawienia rzeczy. Wprowadzenie odpłatności za udostępnienie szafek – niezależnie od niedopuszczalności takiej

²⁸ Dz. Urz. UE L 139 z 30.04.2004 r. ze zm.

praktyki – mogło stanowić dla części uczniów barierę do skorzystania z szafki, o czym może świadczyć fakt, że wg stanu na dzień 1 października 2014 r. nie wszystkie szafki zostały wynajęte (32 pozostawały nie wynajęte). Skutkiem powyższego, jak wykazała kontrola PPIS w Świebodzinie, może być nadmierne przeciążenie uczniów tornistrami/plecakami, prowadzące z czasem m.in. do deformacji układu kostnego. Dyrektor Szkoły wyjaśniła, że przyczyną niepełnej realizacji wymienionego obowiązku był brak wystarczających środków finansowych.

(dowód: akta kontroli, str. 5-7, 18-20, 81, 121-126)

3. Wbrew postanowieniom § 9 ust. 2 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny, 271 uczniów (65,5%) korzystało z mebli edukacyjnych niedostosowanych do zasad ergonomii, co może w istotny sposób wpłynąć na ich postawę i zdrowie. Przyczyną powyższego było wieloletnie niedoposażenie Szkoły w sprzęt typu krzeselka i stoliki, które miało swoje źródło w braku wystarczających środków finansowych, większy wzrost obecnych uczniów oraz nieprzywiązanie wystarczającej uwagi nauczyciela do przedmiotowego zagadnienia.

(dowód: akta kontroli, str. 148-161, 183-185)

4. Na skutek braku wystarczających środków finansowych, wbrew postanowieniom § 2 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny, nie zapewniono w pełni bezpiecznych i higienicznych warunków pobytu uczniów w Szkole oraz na jej terenie, tj. w szczególności w zakresie właściwego oświetlenia, wentylacji, równej nawierzchni dróg i schodów, stanu poręczy i balustrad, stanu sanitarnego przedsiionków, co było niezgodne z § 7 ust. 2 pkt 1 i 2, § 9 ust. 1, § 16 ust. 1 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny.

(dowód: akta kontroli, str. 140-145, 48-161, 183-197)

5. Niepełna i nieterminowa była realizacja zaleceń po kontroli przeprowadzonej w trybie § 3 ust. 1 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny, tj. częściowe niewyrównanie nawierzchni placu zabaw oraz niezalatanie dziur w ogrodzeniu placu zabaw. Przyczyną powyższego była absencja pracownika obsługi szkoły.

(dowód: akta kontroli, str. 43-65, 66-69, 121-126)

*Uwagi dotyczące
badanej działalności*

1. Zawarcie w umowie najmu lokalu na prowadzenie sklepiku szkolnego klauzuli zakazującej oferowania niezdrowych produktów żywnościowych stanowiło przykład dobrej praktyki. Zasadnym jednak było dokonywanie bieżących kontroli i skorzystanie z przysługujących Szkole uprawnień, na wypadek niewywiązywania się przez wynajmującego z obowiązku zapewnienia w asortymencie sklepiku jedynie zdrowej żywności, co uczyniono dopiero w wyniku oględzin poczynionych w toku kontroli.
2. Szkoła, realizując dyspozycję art. 4a ustawy o systemie oświaty, zabezpieczyła pierwotnie dostęp uczniom do treści niepożądanych poprzez zainstalowanie na komputerach programu Benjamin – wersja testowa, jednak dopiero dzięki oprogramowaniu Benjamin wersja 5.0., wdrożonemu w toku kontroli, zapewniono pełną funkcjonalność zabezpieczenia oraz jego bezterminowość.
3. Postępowanie Szkoły w odniesieniu do trzech uczniów, którzy ulegli wypadkom, szczegółowo opisanym w pkt 2.14 wystąpienia pokontrolnego, nie gwarantowało pełnego bezpieczeństwa uczniom. Szkoła, celem zapewnienia optymalnej opieki w takich przypadkach, nie mogąc w pełni oszacować, bez specjalistycznych badań, skutków i rozmiarów niektórych doznanych przez uczniów urazów,

zdaniem NIK, winna podjąć wszelkie możliwe środki celem przekazania bezpośredniej opieki nad uczniem rodzicom bądź innej dorosłej osobie przez nich upoważnionej.

Ocena cząstkowa

Szkoła zapewniła uczniom możliwość korzystania z biblioteki, świetlicy, szatni, urządzeń sportowych i rekreacyjnych, gabinetu profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej oraz stołówki szkolnej, która jednak, jak i przechowywane w niej produkty żywnościowe, nie spełniały w dostatecznym stopniu wymogów sanitarno-higienicznych.

Wprowadzie sale klas I-III odpowiadały wymogom rozporządzenia w sprawie podstawy programowej, to ich wyposażenie, tj. zestawienie stolików i krzesełek, jak też ich dostosowanie do wysokości uczniów w dużym stopniu nie było prawidłowe. Ocena w niniejszym zakresie dotyczy również wyposażenia klas IV-VI, których uczniom dodatkowo nie zagwarantowano w pełni możliwości bezpłatnego pozostawienia części podręczników i przyborów szkolnych.

W sytuacji wypadku ucznia, odpowiednio przeszkoleni pracownicy Szkoły udzielili pierwszej pomocy poszkodowanym, zawiadamiając o zdarzeniu wymagane podmioty oraz dopełniając obowiązków w zakresie dokumentowania.

Teren Szkoły nie jest w pełni bezpieczny, a warunki pobytu uczniów higieniczne.

IV. Wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli²⁹, wnosi o:

1. Dostosowanie warunków pobytu uczniów oraz stanu higieniczno-sanitarnego Szkoły do obowiązujących wymogów.
2. Stosowanie zasady określonej w art. 4 ustawy z dnia 30 sierpnia 2013 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty (...) ³⁰ podczas procesu przydziału uczniów do klas pierwszych.
3. Równomierne obciążanie uczniów zajęciami w poszczególnych dniach tygodnia oraz nielokowanie przedmiotów, na których dominuje praca statyczna i długotrwała koncentracja na pierwszej i po piątej lekcji.
4. Realizację zaleceń po kontroli przeprowadzonej w trybie § 3 ust. 1 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Zielonej Górze.

²⁹ Dz. U. z 2012 r., poz. 82 ze zm.

³⁰ Dz. U. z 2013 r., poz. 1265.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag i
wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 30 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Zielona Góra, dnia 5 grudnia 2014 r.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Zielonej Górze

Wicedyrektor
Włodzimierz Stobrawa

Kontroler
Beata Jakubowska
główny specjalista kontroli państwowej

.....
podpis

.....
podpis